

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

Commissie van Redactie:

Mr. J. VAN KUYK ('s-Gravenhage).

Dr. W. F. BAX (Amsterdam),

Dr. J. W. A. VAN HENGEL (Utrecht),

Dr. J. H. JONGKEES (Bussum).

XXXIII-XXXIV 1946-1947,

TWEDE GEDEELTE.

AMSTERDAM

UITGAVE VAN HET GENOOTSCHAP

1947

STUIVERS EN REALEN VAN CURAÇAO

door

A. VAN DER WIEL

Wij danken aan den heer Dr. J. W. A. van Hengel (*Jaarboek* 1940, blz. 20) de mededeeling, dat de stuivers, die in 1841 te Utrecht voor Curaçao geslagen zijn, gelijk zijn aan die, welke Curaçao in 1822 in Amerika had doen munten. Aangezien het nu onmogelijk moet worden geacht, dat indien een munt in twee verschillende muntinrichtingen is aangemaakt er geen verschil zou zijn, moest het ook mogelijk zijn den Amerikaanschen en Utrechtschen slag te onderscheiden. Om dit doel te bereiken heb ik alle te mijner beschikking staande stuivers aan een onderzoek onderworpen en naar ik geloof te mogen zeggen met succes.

Allereerst kreeg ik een aanwijzing, doordat in het kabinet van 's Rijks Munt drie fonkelnieuwe stuivers aanwezig waren, die kennelijk met een anderen stempel geslagen waren, dan de beide andere min of meer gesleten exemplaren, die eveneens aldaar bewaard worden. Dit wekte reeds het vermoeden, dat de nieuwe exemplaren in Utrecht geslagen waren en de andere in Amerika. Zelf had ik reeds lang verschillende varianten in mijn verzameling en toen ik nu de verschillende exemplaren ging nawegen kwam een verrassing. De fonkelnieuwe stukken uit het kabinet van 's Rijks Munt en alle exemplaren, die daaraan gelijk waren wogen 0,67 à 0,73 gram, alle andere daarentegen 0,80 à 0,82 gram. Aangezien nu de Utrechtsche stuivers 0,675 gram moesten wegen, geloof ik te mogen zeggen, dat het reeds geuite vermoede-

den bevestigd werd en dat de twee verschillende slagen van de Curaçaosche stuivers vaststaan.

Er zijn bij vergelijking vele verschillen vast te stellen, maar het duidelijkste is de afstand tusschen den voet van het cijfer 1 en de daaronder staande streep, die bij den Utrechtschen slag $\pm 1\frac{1}{4}$ mm en bij den Amerikaanschen $\pm \frac{3}{4}$ mm bedraagt. Bovendien staat op den Utrechtschen slag het cijfer 1 boven het midden van de streep, op den Amerikaanschen slag staat dit cijfer veel meer naar links, verder zijn de letters en cijfers van het jaartal bij den Utrechtschen slag kleiner ($1\frac{3}{4}$ mm) dan bij den Amerikaanschen slag (2 mm) en zijn de letters verschillend van vorm, wat het best te zien is aan de i, die bij den Utrechtschen slag smaller is en een veel kleinere punt heeft dan bij den Amerikaanschen slag en aan de e, die bij den Utrechtschen slag rond en bij den Amerikaanschen slag ovaal is.

I

II

III

Ten slotte is er nog een typeerend verschil, dat allen twijfel kan opheffen. Bij den Utrechtschen slag zijn de V.Z. en K.Z. stempels zoodanig ingeslagen, dat als men de munt goed voor zich heeft liggen en deze om de horizontale as omdraait, de andere zijde weder goed ligt (gelijk dit met alle te Utrecht geslagen munten

het geval is), maar bij den Amerikaanschen slag zijn de V.Z. en K.Z. stempels willekeurig ingeslagen en komt de munt bij om-draaien dus scheef te liggen.

Bij den Amerikaanschen slag vond ik nog twee varianten. Bij de eerste staan de eerste en laatste letter van het woord CURAÇAO lager dan de cijfers van het jaartal, bij de andere variant echter evenals bij den Utrechtschen slag even hoog als de onderzijde van de cijfers van het jaartal.

Hierbij geef ik de afbeelding van de drie varianten, I en II zijn in Amerika, III is in Utrecht geslagen.

* * *

Nu ik mij met den stuiver heb bezig gehouden, wil ik ook nog iets over den tijdgenoot, den reaal schrijven. Van deze munt, die eveneens in Amerika geslagen is, bestaan minstens vijf verschillende stempels, die ik hieronder nader omschrijf.

A. Op de V.Z. staat de knop van den Mercuriusstaf tusschen U en R, het bovenste blad met naar links omgebogen punt staat onder het rechterbeen van de A, het rechtsche blad komt links van den Mercuriusstaf uit den stengel.

Op de K.Z. heeft de linker-tak 14 bladeren en 4 eikels en eindigt zij met drie bladeren. De rechter-tak heeft 16 bladeren en 8 bessen. Het cijfer 1 ($3\frac{1}{2}$ mm) en de letters klein ($2\frac{1}{4}$ mm).

K.R.M. zilver 1,66 gram. Het exemplaar van het K.K. wijkt iets af; de rechter tak heeft hier 18 bladeren en 9 bessen.

B. De V.Z. als A.

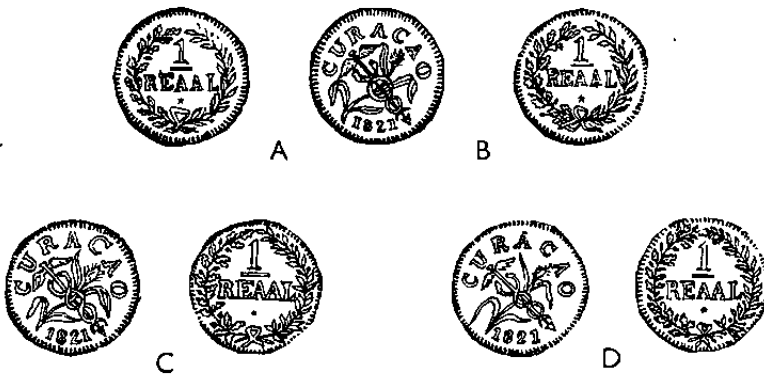
Op de K.Z. heeft de linker-tak 14 bladeren en 8 eikels en eindigt met een eikel. De rechter-tak heeft 20 bladeren en 7 bessen. Cijfer en letters als A.

K.R.M. 1,51 gram, v. d. Wiel 1,67 gram (Fonr. 7779, Grog. 946).

C. Op de V.Z. staat de knop van den Mercuriusstaf rechts onder de U, het bovenste blad met naar rechts omgebogen punt staat onder het rechter been van de A, het rechtsche blad komt rechts van den Mercuriusstaf uit den stengel.

Op de K.Z. heeft de linker-tak 16 bladeren en 8 (9?) eikels en eindigt met drie bladeren. De rechter-tak heeft 24 bladeren en 11 bessen. Het cijfer (4 mm) en de letters zijn grooter (2½ mm), de ster is kleiner.

K.R.M. (wit metaal) 1,76 gram, v. d. Wiel zilver 1,78 gram en een piedfort in wit metaal van 3,71 gram. (Fonr. 7780).

D. Op de V.Z. staat de knop van den Mercuriusstaf onder de U, het bovenblad onder het linker-been van de A en komt het rechtsche blad rechts van de rechter slangenbocht uit den stengel.

Op de K.Z. heeft de linker-tak 20 bladeren en 12 eikels en eindigt met een blad. De rechter-tak heeft 24 bladeren en 14 bessen.

Het cijfer 1, de letters en de ster als C.
v. d. Wiel, zilver 1,72 gram.

Bij de varianten A en B zijn de uiteinden van het lint om de takken geslagen, bij de varianten C en D staan zij er onder.

In de collectie Stephanik bevonden zich twee realen waarvan er een in den linker-tak eikels had en met een eikel eindigde (Cat. Rijksmuseum 3781, veilingcat. 6916) en dus waarschijnlijk gelijk was aan de variant onder B beschreven, terwijl de andere volgens den Cat. Rijksmuseum een linker-tak had, die met een blad eindigde, maar volgens den veilingcatalogus (Nr. 6917) geen eikels had. Als deze omschrijving juist is, is dit dus een vijfde variant. In den prijscatalogus LXVIII van de firma Schulman worden drie realen van Curaçao genoemd No. 1600 met 9 eikels. (Dit zou de variant C kunnen zijn, want een der bladeren is hier zoo geteekend, dat men het voor een eikel kan aanzien), No. 1601 met 8 eikels (B) en No. 1602 met 4 eikels (A). In den veilingcatalogus van 4 Februari 1925 dezer firma worden vermeld: No. 593 proefslag in brons en in piedfort met 8 eikels en No. 594 idem in lood (nu in mijn bezit, var. C.) en No. 595 in zilver met 8 en met 12 eikels (nu in mijn bezit, varianten C en D). In de meeste catalogi worden deze realen echter niet nader omschreven.

We willen er nog eens op wijzen, dat deze realen bij publicatie van 18 September 1821 in omloop werden gesteld, maar reeds op 1 Januari 1827 buiten koers gesteld werden en dus slechts vijf jaar in omloop waren, terwijl de stuivers, ingevoerd bij publicatie van 13 Augustus 1822 eerst ingevolge de Wet van 14 December 1853 buiten koers gesteld werden.
